

שוב in de dubbele betekenis van terugkeren (in letterlijken zin) en zich bekeren (in morelen zin). Men zou dat in het Nederlands aldus kunnen weergeven: „wanneer gij wederkeert tot den HEERE, dan zullen uw broeders en zonen erbarming vinden bij degenen, die hen als gevangenen hebben weggevoerd, en dan zullen zij naar dit land wederkeren.”

⁸¹⁾ Het gaat hier om de Hebreeuwse uitdrukking עֲשׂה כָּלָה. Gesenius—Buhl, *Hebräisches und Aramäisches Handwörterbuch*¹⁷, Leipzig 1921 geeft daarvoor s. v. כָּלָה de zeer passende vertaling „den Garaus maken”. Ze wordt gebruikt in Zef. 1 : 18 van het definitieve gericht Gods dat in den dag der dagen over alle bewoners der aarde gaan zal, en in Nah. 1 : 9 van den totalen ondergang van Ninevé. In Jer. 4 : 27; 5 : 10, 18; 30 : 11; 46 : 28 wordt ze gebezigd met een ontkenning in betrekking tot het oordeel dat met de komst der Chaldeeën over Juda gaan zal. In het gebed der Levieten in Neh. 9 wordt er ook aan herinnerd hoe God deze toezegging heeft waar gemaakt (vs 31). In Dan. 9 : 27 staat ועֲרִיכָה als een toevoeging bij de aankondiging van den als op vleugelen aansnellenden „verwoester”; in aansluiting aan Gesenius—Buhl weer te geven als „und zwar zum Garaus”.

⁸²⁾ Over Dan. 9 : 26, 27 raadplege men mijn *Het Boek Daniël*, Kampen 1928, blz. 203—209. Voor de strekking van den term ועֲרִיכָה zie men ook *Het herstel van Israël*, blz. 209 v. en *Het Verbond Gods*, blz. 184.

⁸³⁾ Jer. 31 : 31—34.

⁸⁴⁾ Vgl. hierover breder mijn *De profeet Jeremia II*, Kampen 1925, blz. 87—90; *Het herstel van Israël*, blz. 106 v. en *Het Verbond Gods*, blz. 152—161.

⁸⁵⁾ Hebr. 8 : 6—13. Zie ook Grosheide, *De brief aan de Hebreëen en de brief van Jakobus*, Amsterdam 1927, ter plaatse, vooral blz. 232—234.

⁸⁶⁾ Wanneer men de vraag stelt of dit dan niet in strijd komt met onderscheidene plaatsen in het O. T. waar van Israëls verkiezing tot het Bondsvolk als een „eeuwige” verkiezing gewaagd wordt (Richt. 2 : 1; 2 Sam. 7 : 24; 1 Kron. 17 : 22; Jes. 44 : 7) en hun het land Kanaän als een „eeuwig” bezit toegezegd wordt (Gen. 13 : 15; 17 : 8; 48 : 4; Ex. 32 : 13; 2 Kron. 20 : 7), dan zij allereerst opgemerkt, dat het Hebreeuwse woord עוֹלָם, dat door onze Statenvertalers wordt weergegeven als „eeuwigheid”, zeker niet den zin heeft dien wij er gemeenlijk aan plegen te hechten. Men zie mijn *Het Verbonds Gods*, blz. 36 noot 48, blz. 67, 162. Wanneer men werkelijk aan het gebruik van dit woord een argument meent te mogen ontleenen voor de veronderstelling, dat Israël nimmer de positie van uitverkoren Bondsvolk zou kunnen verliezen, en dat het te allen tijde een onvervreemdbaar recht op Palestina zou behouden, dan zou men ook moeten aannemen dat de „tent der samenkomst” tot op den huidige dag in gebruik zou moeten gebleven zijn (zie Ex. 27 : 21; Lev. 24 : 3), dat de tempel van Salomo nooit zou zijn verwoest geworden (zie 2 Kron. 33 : 7); en dat de aarde, in strijd met wat de